

TEURASJÄTTEEN HYÖDYNTÄMINEN PIENIMUOTOISESSA KOSMETIIKAN VALMISTUKSESSA

Perinteinen keittosaippua

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinot Mustiala

Kevät 2023

Iris Klingberg

Koulutuksen nimi Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Tiivistelmä

Tekijä Iris Klingberg

Vuosi 2023

Työn nimi Teurasjätteen hyödyntäminen pienimuotoisessa kosmetiikan valmistuksessa

Ohjaaja Monna Alatalo

Perinteinen keittosaippua on ollut yrityksemme Saippuaenkelit avoin yhtiö erikoisalaa jo ajalta ennen yrityksen rekisteröintiä. Kiersimme yhtiökumppanini kanssa tekemässä työnäytöksiä eri keskiaikamarkkinoilla ja kerroimme tämän perinnetaidon historiasta. Vuonna 2011 Mynämäen käsi- ja taideteollisuusoppilaitos tarjosi mahdollisuuden suorittaa omalta alaltamme käsityöntekijän ammattitutkinto, johon kumpikin osallistuimme. Valmistuimme 2012 aiheena perinne käsityö, saippuanvalmistus. Ammattitutkintoa suorittaessa kävi ilmi, että saippuaa koskee monet lait ja asetukset ja sitä valvoo useampi instanssi. Samaan aikaan kiinnostus saippuanvalmistukseen nousi harrastajien piirissä ja kursseja järjestettiin mm. kansalaisopistoissa. Saippuaa löytyy niin kosmetiikkana kuin pesuaineena ja valvonta on erilaista, riippuen kumpaa tuote on. Perinnesaippua valmistetaan eläinrasvasta, joka on sivutuotetta ja sitä koskee EU:n sivutuoteasetus. Kuluttajaa kiinnostaa luonnon- ja luomukosmetiikka ja niiden osalta lainsäädäntö on saippuaa koskien olematon. Korona sekä oma ikääntyminen toi haasteita yritykselle, lisäksi olimme jo ennen koronaa päättäneet lopettaa markkinoiden kiertämisen kannattamattomana. Opinnäytetyön tarkoitus on ottaa selvää voisimmeko keittää perinnesaippuaa myyntiin niin omaan nettikauppaan kuin mahdollisille jälleenmyyjille ja mitä se vaatisi? Saippuallamme oli jo hyvä maine, kohtuullinen asiakaskunta sekä kysyntääkin. Opinnäytetyössäni kävin läpi lakeja ja asetuksia sekä muita määräyksiä, jotka koskevat saippuaa. Lisäksi selvitin mitä vaatimuksien täyttäminen kustantaa ja onko se taloudellisesti kannattavaa? Yksinomaan perinnesaippuan kaltaisen marginaalisen erikoistuotteen varaan perustuvaa yritystoimintaa on kuitenkin vaikea rakentaa taloudellisesti kannattavaksi. Mahdottomana en kuitenkaan sitä pidä.

Avainsanat Saippua, sivutuotteet, kosmetiikka, perinne.

Sivut 26 sivua

Name of Degree Programme	Agricultural and Rural Industries	Abstract
Author	Iris Klingberg	Year 2023
Subject	Utilization of slaughterhouse waste in small-scale cosmetics production	
Supervisors	Monna Alatalo	

Traditional style of making soap has been the speciality of Saippuaenkelit, our company, even before the company was registered. My partner and I toured different medieval markets for years doing work shows on cooking soap and told about the history of soap. In 2011, Mynämäki College of Handicrafts and Arts offered the opportunity to complete a vocational qualification for handicraftsman in our own field of handicrafts. We both participated in this course and graduated in 2012 with the subject traditional craft, soap making. While completing the professional degree, it became clear that soap is subject to many laws and regulations. It is supervised by several instances. At the same time, the interest in soap making increased greatly among enthusiasts, and courses were organized e.g. in civic colleges. Soap can be found both as a cosmetic and as a detergent, and the supervision is different, depending on which product it is. Traditional soap is made from animal fat, which is slaughter waste and is subject to the EU by-product regulation. Consumers are interested in Natural Cosmetics and Organic Cosmetics, and for them, legislation regarding soap is non-existent. The corona brought challenges to the company. We had already decided to stop attending the markets due to us aging and as it was unprofitable. The purpose of the thesis is to find out if we could make traditional soap for sale both for our own online store and for potential retailers, and what would it require? Our soap already had a good reputation, a reasonable customer base and demand. In my thesis, I go through the laws and regulations and other regulations that apply to soap. I also found out what it costs to meet the requirements and whether it is financially profitable. It is difficult to build a business based solely on a marginal specialty product like traditional soap. However, I don't think it is impossible.

Keywords Soap, by-product, cosmetic, tradition.
Pages 26 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Saippuaenkelit avoin yhtiö	1
2.1	Taustaa	1
2.2	Tarve.....	2
3	Teurasjäte sekä sitä säätelevät lait.....	3
4	Kosmetiikan määritelmä.....	4
4.1	Kosmetiikkaa säätelevät lait	5
4.2	Kosmetiikan valmistajan velvollisuudet.....	8
4.3	Saippua luonnonkosmetiikkana	9
5	Saippua pesuaineena sekä pesuaineita säätelevät lait	10
6	Saippuan valmistus.....	12
6.1	Saippuan valmistajan velvollisuudet.....	14
6.2	Tuoteturvallisuus.....	15
6.3	Työsuojelu	15
6.4	Ympäristönsuojelu	16
7	Kustannukset ja kannattavuus	16
8	Rahoitus.....	19
9	Kiertotalous ja saippua	19
10	Yhteenveto ja johtopäätökset	20
	Lähteet.....	24

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on perinteisen keittosaippuan valmistus kannattavasti ja laillisesti yrityksen muuttaessa toimintaansa ajan tuomien haasteiden myötä.

Toimeksiantaja on Saippuaenkelit avoin yhtiö, joka on kahden naisen ammattiopintojen myötä perustettu juhla- ja ohjelmapalveluyritys. Olen toinen näistä enkeleistä ja perinnesaippua on kulkenut matkassa jo vuodesta 2004, jolloin aloitimme työnäytöksenä saippuan keittämisen keskiaikamarkkinoilla.

2 Saippuaenkelit avoin yhtiö

Saippuaenkelit on perustettu 2014 maaseutumatkailun ammattitutkinnon jälkeen. Yrittäjinä toimii kaksi kisälliä, jotka ovat suorittaneet 2012 käsityöntekijän ammattitutkinnon perinnekäsityöistä, suuntautuen saippuanvalmistukseen sekä maaseutumatkailun ammattitutkinnon 2014 suuntautuen ohjelma- ja ateriapalveluihin. Yrityksen kotipaikkana on Paimio ja toimiala on ohjelma- ja juhlapalvelu.

2.1 Taustaa

Yrityksen nimi juontaa Hämeen keskiaikamarkkinoille. Meiltä usein kysyttiin nimeä, jonka voisi laittaa heidän esitteeseensä ja kun meillä ei ollut sellaista antaa niin rupesimme saamaan postia nimellä Saippuaenkelit jo 2010. Nimen keksi Juha "Hauturi" Seppälä ja se rekisteröitiin virallisesti 2014. Logokyltti (Kuva 1.) saimme kekri lahjaksi ja on ollut ahkerassa käytössä.

Kuva 1. Puinen logokyltti, jonka on tehnyt Jari Kedonperä (Saippuaenkelit, 2012)

Saippuaenkelit on yritys, jonka liikeidean punaisena lankana on fantasian kautta voimaantuminen. Järjestämme keskiaikahenkisiä pitoja, joissa loihdimme rekvisiitallamme juhlatilasta keskiaikaisen pitosalin ja ruuat pyritään valmistamaan kauden raaka-aineista, lähituotteista ja villiruuasta. Pyrimme laittamaan kattauksemme niin, että asiakas voi kuvitella sellaista syödyn keskiajan Suomessa. (Kuvat 2.) Emme ole kuitenkaan perinteinen pitopalvelu. Puvustamme juhlaväen tarvittaessa, sillä meillä on laaja puvusto, joka käsittää useita satoja pukuja niin nunnille kuin ritareillekin, arvon rouvia ja herroja unohtamatta. Ohjelma räätälöidään asiakkaalle mieluisaksi. Tarjolla on tarinan kerrontaa, jousiammuntaa, tulinäytöksiä, jonglöörejä, trubaduureja, bändejä mm. Kauttamme saa kuvatallennepalvelun, jolloin juhlijat voivat rentoutua ja osallistua rauhassa pitoihin ja samalla keskiaikainen tunnelma säilyy. (Saippuaenkelit, 2013)

Kuvat 2. Keskiaikahenkisiä ruokia pidoista (Riku Mäkelä, 2014)

2.2 Tarve

Korona vei pidot ja jo sitä ennen olimme päättäneet lopettaa markkinamyynnin sekä työnäytösten tekemisen kannattamattomana keskiaikamarkkinoilla. Lisäksi oma ikääntyminen on tuonut muutoksia terveydentilaan, minkä takia on tullut ajankohtaiseksi miettiä uusia tulonlähteitä. Meillä on kuitenkin halu hyödyntää ainutlaatuista

ammattitutkintoa. Sekä yritysidea että kiinnostus ammattitutkintojen suorittamiseen on tullut harrastuksen mukana. Opiskelu lisäsi varmuutta siitä, että meillä on tietoa ja taitoa, jolla voimme lisätä elantoamme. Meitä edelleen kiinnostaa myydä perinteistä keittosaippuaa suoraan loppukäyttäjille ja samalla ehkä hitusen vähentää myös hävikkiä rasvan osalta, sillä järkevämpää ja ekologisempaa on käyttää ihmisravinnoksi kelpaamatonta eläinrasvaa kuin tuoda ulkomailta mahdollisesti jopa epäeettisesti tuotettuja kasviöljyjä, kuten palmuöljyä.

3 Teurasjäte sekä sitä säätelevät lait

Teurasjäte on teurastustoiminnan sivutuotetta. Ruokaviraston mukaan ”Eläimistä saatavia sivutuotteita ovat ne osat eläimistä ja eläimistä saatavista tuotteista, joita ei käytetä ihmisravinnoksi. Näitä ovat esimerkiksi kuolleet eläimet, entiset eläinperäiset elintarvikkeet, kompostointilaitoksiin menevä ruokajäte sekä eläinten teurastuksessa syntyvät jakeet, joita ei käytetä ihmisravinnoksi.” (Ruokavirasto, n.d.-a)

Näitä erilaisia sivutuotteita voidaan monipuolisesti hyödyntää niin lääke-, kosmetiikka-, biopolttoaine- kuin rehutuotannossakin. Sivutuotteet luokitellaan kolmeen luokkaan niiden aiheuttaman tautiriskin mukaan ja niiden käsittelystä määrää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus. (Lihatiedotus. 2018) Teurastuksen yhteydessä ruhoista jää erikseen osia, jotka eivät sovellu ihmisravinnoksi. Euroopassa yleisesti katsotaan, että luurankoliha, veri ja osa sisäelimistä ovat ihmisravintoa ja loput osat teurasjätettä eli sivutuotteita. Osaa sivutuotteiksi luokiteltuja osia kuitenkin käytetään ihmisravinnoksi. Määritelmä vaihtelee myös ihmisen etnisen taustan mukaan, sillä joissakin ruokakulttuureissa on erittäin tavallista syödä kanojen jalkoja tai siannahasta valmistettuja sipsejä. Myös Suomessa on ennen käytetty ruhot ruokataloudessa tarkemmin hyödyksi.

Sivutuotteet jaotellaan kolmeen luokkaan riskiperäisesti. Luokassa 1 on mm. erikseen määritelty riskiaine, kuten kallot ja kaikki sivutuotteet, joissa on tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden riski (nk. TSE-taudit, esim. BSE eli hullun lehmän tauti). Luokkaan 1 luokitellaan myös kaikki sivutuotteet, joissa on kiellettyjä aineita tai ympäristömyrkyjä sekä lemmikki-, eläintarha- ja sirkus- ja luonnoneläimet, joissa epäillään ihmisiin tarttuvaa tautia.

Kansainvälisesti toimivien liikennevälineiden ruokajäte kuuluu myös tähän luokkaan. Luokassa 2 on mm. muut kuin TSE-tautiriskin sivutuotteet sekä itsestään kuolleet ja lopetetut tuotantoeläimet. Lääkejäämäiset ja lihantarkastuksessa hylätyt osat, lanta ja ruuansulatuskanavan sisältö sekä kuoriutumattomana kuollut siipikarja ovat myös tässä luokassa. Luokan 3 sivutuotteita ovat mm. ihmisravinnoksi hyväksytyt osa, mutta joita ei käytetä elintarvikkeiksi, ravintoloiden ruokajäte, entiset eläinperäiset elintarvikkeet ja elintarvikkeiden valmistuksen sivutuotteet sekä hautomoiden sivutuotteet kuten kananmunien kuoret. Sivutuoteasetus ohjaa näiden käyttöä EU:ssa ja neuvoo turvalliseen käsittelyyn, mikäli lopputuote on myyntiin suunniteltu. (Ruokavirasto n.d.-b)

Eläinrasva on sivutuote, jota käsittelen tässä opinnäytetyössäni. Eläinrasvoja ovat tali, silava, ihra, laardi, maitorasva, voi, voiöljy eli ghee, traani, kalaöljy sekä siipikarjanrasva. Edellä mainittujen lisäksi vielä mehiläisvaha ja villarasva kuuluvat sivutuoteasetuksen piiriin. Näiden rasvojen määrittely onkin oikea nimiviidakko, sillä ne eivät ole yhteneväisiä. Osa näistä nimikkeistä tarkoittaa rasvaa raakana ja osa nimistä merkitsee elintarvikkeeksi valmistettua eläinrasvaa. Tällä ei kuitenkaan ole sinällään merkitystä, sillä rasva kuin rasva käy saippuan valmistukseen.

EU lainsäädäntö:

Sivutuoteasetus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009

Täytäntöönpanoasetus – Komissionasetus (EU) N:o 142/2011

Kansallinen lainsäädäntö:

Laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 783/2015 eläimistä saatavista sivutuotteista

4 Kosmetiikan määritelmä

EU:n kosmetiikka-asetuksessa sanotaan kohdassa määritelmät näin:

Tarkoittaa ”kosmeettisella valmisteella” ainetta tai seosta, joka on tarkoitettu olemaan kosketuksissa ihmiskehon ulkoisten osien kanssa (iho, hiukset ja ihokarvat, kynnet, huulet ja ulkoiset sukupuolielimet) tai hampaiden ja suuontelon limakalvojen kanssa, tarkoituksena yksinomaan tai pääasiassa näiden osien puhdistaminen, tuoksun muuttaminen, niiden ulkonäön muuttaminen, niiden suojaaminen tai pitäminen hyvässä kunnossa tai hajujen poistaminen.

(Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 1223/2009 2. artikla)

4.1 Kosmetiikkaa säätelevät lait

EU lainsäädäntö:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1223/2009 kosmeettisista valmisteista.

Kansallinen lainsäädäntö:

Laki kosmeettisista valmisteista 492/2013

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kosmeettisista valmisteista 75/2005

Kosmetiikkaa säätelee Euroopan parlamentin ja neuvoston kosmetiikka-asetus, joka on tullut voimaan 2009. Asetus säätelee valmistajaa, joka tekee tuotetta myyntiin omalla nimellään tai tavaramerkillään. Siellä määritellään valmisteiden turvallisuudesta, merkinnöistä, käyttö- ja hävittämisohjeista sekä vastuuhenkilön ohjeista ja velvollisuuksista.

Asetus määrää kosmeettiselle tuotteelle turvallisuuden arvioinnin, tuotetietomerkinnät sekä näytteenotot ja -analyysit. Lisäksi asetus ohjeistaa kuluttajalle annettavista tiedoista.

Tuotteesta tulee löytyä ajan tasalla olevat tuotetiedot, joita vastuuhenkilön tulee ylläpitää ja säilyttää 10 vuotta viimeisen erän markkinoille saattamisesta. Näiden tuotetietojen tulee sisältää kuvaus, jolla se pystytään yhdistämään valmisteeseen. Niissä tulee ilmetä turvallisuusselvitys sekä selvitys, kuinka tuote on valmistettu ja lisäksi lausunto hyvän tuotantotavan noudattamisesta. Tarvittaessa tulee olla todisteet tuotteen väitetyistä vaikutuksista sekä tiedot mahdollisista eläinkokeista. Kaikki edellä mainitut asiat tulee säilyttää valmistajan ilmoittamassa osoitteessa ja sellaisella kielellä, jota viranomaisen

helposti ymmärtää. Nämä tuotetiedot eivät ole pakkausmerkintöjä.

Artiklassa 19 käsitellään pakkausmerkintöjä. Pakkausmerkinnät tulee olla pysyviä ja selkeitä sekä helposti luettavissa. Niiden tulee sisältää vastuuhenkilön nimi tai toiminimi sekä osoite. Pakkauksessa tulee ilmetä tuotteen koko painona, tilavuutena tai kappaleina. Näissä on erilaisia lievennyksiä, jos esim. pakkaus on läpinäkyvä tai tuotemäärä hyvin pieni. Tuotteen säilyvyys tulee myös ilmoittaa, paitsi jos tuote säilyy vähintään yli 30 kuukautta; tällöin ilmoitetaan, kuinka kauan tuotetta on turvallista käyttää.

Pakkauksessa tulee olla eränumero tai -tunniste sekä käyttötarkoitus. Ainesosat tulee ilmoittaa niin, että luettelon edellä on termi ”ingredients”. Aivan kaikkea ei tarvitse merkitä, vaan osalle aineita on yleistermejä kuten esim. hajusteille, jotka voidaan merkitä termein ”perfum” tai ”aroma”. Ainesosaluettelo tulee tehdä painon mukaan alenevassa järjestyksessä.

Artiklassa 19 kohdassa 3 mainitaan saippua, kylpyöljyhelmet sekä muut pientuotteet. Mikäli näiden pakkauksiin on mahdotonta liittää etikettiä tms. on tuotteen läheisyyteen asetettava saataville esite, josta tiedot ovat luettavissa. Tämä helpottaa suuresti mm. saippuan irtomyyntiä ja määräysten noudattamista. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kosmeettisista valmisteista (EY) N:o 1223/2009 artikla 19)

Artiklassa 33 Ainesosien yleisten nimien luettelo. Komissio on laatinut yleisesti käytössä olevista aineista nimiluettelon, josta löytyvät kansainvälisesti tunnustetut nimet, mukaan lukien kansainvälinen kosmeettisten ainesosien nimistö INKI (International Nomenclature of Cosmetic Ingredients). (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kosmeettisista valmisteista (EY) N:o 1223/2009 artikla 33)

Kosmetiikkaa säätelee myös Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kosmeettisista valmisteista 75/2005. Kyseinen asetus sisältää tarkennuksia EU:n kosmetiikka-asetukseen mm. pakkauksessa ilmoitettavien merkintöihin, joiden tulisi olla sekä suomeksi että ruotsiksi. Asetuksesta löytyy ohjeet rekisteröinti-ilmoituksen tekemisestä Kuluttajavirastoon sekä ohjeet liikesalaisuuden suojaamisen hakuun.

Lista kosmetiikassa kielletyistä aineista löytyy tästä asetuksesta. Se sisältää useita kasveja, jotka on otettava huomioon. Kiellettyjen aineiden listassa on kohdassa 419 mainittu erikseen määritellyt riskiainekset pois lukien talin johdannaiset, sillä edellytyksellä että ne on käsitelty määritellyin menetelmin ja menetelmä on varmistettu.

Talin johdoksia saa kuitenkin käyttää, sillä edellytyksellä, että niitä valmistettaessa

on käytetty seuraavia menetelmiä, jotka tuottaja on huolellisesti varmentanut:

- transesterointi tai hydrolyysi vähintään 200°C:n lämpötilassa ja sopivassa paineessa 20 minuutin ajan (glyseroli, rasvahapot ja niiden esterit)
- «saippuoiminen» NaOH 12M:llä (glyseroli ja saippua)
- eräkohtainen prosessi: 95°C:ssa kolmen tunnin ajan tai
- jatkuva prosessi: 140°C:ssa kahden baarin paineessa (2 000 hPa) kahdeksan minuutin ajan tai vastaavat olosuhteet.

(Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kosmeettisista valmisteista annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen muuttamisesta 526/2000)

Asetus 526 on tullut voimaan heinäkuun 1. päivänä 2000 ja se mahdollistaa perinnesaippuan keittämisen. Siinä puhutaan eräkohtaisesta prosessista, jossa lämpötila on 95°C:ssa usean tunnin ajan. Rajoituksin sallittujen aineiden listassa on nro 15a kalium- tai natriumhydroksidi. Näiden pitoisuus tulee ilmaista natriumhydroksidin painona ja sekoituksissa summa ei saa ylittää asetuksen määäämiä enimmäismääriä. Asetuksen liitteissä löytyvät sallitut väri- ja säilöntäaineet sekä symbolit, joita on käytettävä ilmoitettaessa säilyvyyttä ja tuotetietojen saantia. (Kuva 3.)

Kuva 3. Kosmetiikan symboleita (Saippuaenkelit, 2023)

EU uudisti kemikaalistrategiaansa 2020 ja komission julkaisee ehdotuksensa vuoden 2023 aikana. Seuraavana vuonna neuvosto ja Europarlamentti neuvottelevat, jolloin ollaan siirtymäajalla. Oletus on, että uusi asetus tulee voimaan 2026, ellei lausunto ole negatiivinen, silloin koko prosessi viivästyy. (European Commission n.d) Suomessa on voimassa laki kosmeettisista valmisteista 492/2013, jolla säädetään EU:n kosmetiikka-asetuksen täytäntöönpanosta. Lakia valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes niiltä osin, kun kyseessä on valmistus, markkinoille saattaminen ja asettaminen saataville markkinoilla. Tässä laissa luetellaan myös mahdollisten rikkomusten rangaistukset. Edellä mainittujen lisäksi kosmetiikkaan sovelletaan myös lakia kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden turvallisuudesta 920/2011, kuluttajasuojalakia 38/1978, valtioneuvoston asetusta kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004. Lisäksi saippuaa valmistettaessa tulee seurata ympäristönsuojelulakia 527/2014 ja -asetusta 713/2014.

4.2 Kosmetiikan valmistajan velvollisuudet

EU-alueella valmistaja, maahantuoja tai valmistuttaja on velvollinen ilmoittamaan tuotteensa CPNP-tietokantaan (Cosmetics product notification portal). Tietokannassa ei ole ennakkotarkastusta eikä komissio tarkasta yrityksiä tai tuotteita. Se ei myöskään ole tuotteiden hyväksyntä markkinoille. Ilmoittaminen on kuitenkin tärkeää, sillä sieltä viranomaiset löytävät tiedot, jos on vaikkapa kyse myrkytyksestä ja tarvitaan kehyskoostumus tuotteelle. (Vuori, 2022)

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston sivulla ”Vastuuhenkilön velvollisuudet” on hyvä lista, josta selviää mistä kaikesta hän on vastuussa. Tuotteiden tulee tietysti täyttää lainsäädännön vaatimukset sekä olla käyttäjälleen turvallisia.

Vastuuhenkilön vastuulla on muun muassa

- kosmeettisen valmisteen turvallisuuden varmistaminen ihmisten terveydelle
- aineita koskevien kieltojen ja rajoitusten noudattaminen
- eläinkoekiellon noudattaminen
- hyvän tuotantotavan (GMP) noudattaminen
- turvallisuusselvityksen tekemisen varmistaminen

- turvallisuuden arvioijan pätevyyden varmistaminen
 - valmisteiden merkintöjen oikeellisuuden huolehtiminen
 - tuotteiden ilmoittaminen CPNP-portaaliin ja ilmoituksien päivitys tarvittaessa
 - tuotetietojen ylläpitäminen ja päivittäminen
 - toimitusketjun nimeäminen, kun viranomainen sitä pyytää
 - toimiin ryhtyminen, jos epäilee tuomansa/valmistamansa tuotteen olevan vaatimusten vastainen, eli käytännössä tarvittavat korjaavat toimenpiteet, markkinoilta poistaminen tai tuotteiden kerääminen pois loppukäyttäjiltä.
 - yhteistyö viranomaisen kanssa, kun viranomainen sitä pyytää
 - ilmoittaa viranomaiselle, jos kosmeettinen valmiste aiheuttaa riskin ihmisten terveydelle
 - osoittaa pyynnöstä viranomaiselle, että kosmeettinen valmiste on lainsäädännön asettamien vaatimusten mukainen
 - ilmoittaa viranomaiselle kosmeettisen valmisteen aiheuttamasta vakavasta ei-toivotusta vaikutuksesta, Suomessa ilmenneet tapaukset ilmoitetaan Tukesiin.
- (Tukes, n.d. -a)

4.3 Saippua luonnonkosmetiikkana

Ihmisiä huolettaa kemikaalikuormitus ja siksi kasviperäisiä raaka-aineita sisältävä kosmetiikka kiinnostaa. Luonnonkosmetiikalle, luonnonmukaiselle kosmetiikalle tai ekokosmetiikalle ei ole erillistä lainsäädäntöä, vaan sama kosmetiikkalainsäädäntö koskee sitäkin, mikä tekee sen valmistuksen toisinaan hieman hankalaksi. Kosmetiikassa saa käyttää sellaisia säilöntäaineita, jotka ovat kiellettyjä luonnonkosmetiikassa, mutta kuitenkin jotain säilyttävää ainetta täytyy käyttää, varsinkin jos tuotteessa on vettä. Lisäksi joitain sellaisia yrttejä ja kasveja, joita saa käyttää elintarvikkeena, ei saa käyttää kosmetiikassa. Eläinperäisistä sallittuja ovat lanoliini eli villarasva ja maito sekä mehiläisvaha. (Pro Luonnonkosmetiikka. 2022)

Ihra ja tali ovat kiellettyjä samoin kaikki sellainen, jonka takia eläin on jouduttu lopettamaan. Tämä tekee perinnesaippuan myynnin luonnonkosmetiikkana mahdottomaksi, vaikka rasvana olisi villisian- tai peuranrasvaa. Luomuna saippuaa

voitaneen valmistaa, jos saa käsiinsä luomurasvaa tai ainakin maininnalla sisällyksessä raaka-aineista. Sallittujen eläinrasvojen, kuten voin, lanoliinin ja mehiläisvahan käyttö saippuaksi yksiomaan on kallista eikä ehkä onnistuisikaan, mutta niiden lisääminen saippuaan tuo ylellisyyden tuntua. (Pro Luonnonkosmetiikka 2022)

Luonnonkosmetiikalla on paljon erilaisia sertifikaatteja, mutta niistä päättää niitä hallitsevat järjestöt. (Tukes n.d. -b)

Luonnonkosmetiikan tunnistaa parhaiten luonnonkosmetiikan sertifikaateista. Sertifioija eli tuotteen valmistajista riippumaton taho tarkastaa tuotteet raaka-aineiden ja valmistusmenetelmien osalta. Luonnonkosmetiikan sertifikaatti on varmistus sille, että tuote täyttää luonnonkosmetiikan kriteerit raaka-aineiden, eettisyyden ja ympäristöystävällisyyden osalta. Sertifikaatit varmistavat lisäksi, että raaka-aineet on käsitelty oikein, tuotteiden valmistusmenetelmät ja tuotantolaitokset ovat eettisiä ja ympäristöystävällisiä sekä pakkaukset ovat kierrätettäviä. (Luonno Suomi. 2023)

Sertifikaatti tarkoittaa dokumenttia, joka vahvista, että tuote täyttää tietyn standardin, vaatimuksen tai kriteerin ja se saadaan vasta tarkastuksen jälkeen. (Kiwa. n.d.) Tällaisia kosmetiikan sertifikaatteja ovat esimerkiksi FI-Natura, Cosmos, Demeter, Soil Association, Leaping Bunny sekä Vegan Society. (Luonno Suomi. 2023) Luonnonkosmetiikkaa voi olla ilman virallisia sertifikaatteja, sillä ne on valmistajan itse haettava ja tämä lisää kustannuksia.

5 Saippua pesuaineena sekä pesuaineita säätelevät lait

Saippua on pesuaine, joka edesauttaa tahrojen irtoamista pyykistä, ihosta ja vesipesua kestäville pinnoille pintajännitystä alentamalla. Saippuaa valmistetaan rasvoista tai öljyistä keittämällä niitä emästen kanssa 80–100 °C:n lämpötilassa. Saippuan valmistus tapahtuu saippuoitumisreaktion eli saponifikaation kautta ja sen valmistamiseen on pääosin kolme menetelmää: keittomenetelmä, kylmämenetelmä ja jatkuva prosessi. Jatkuva prosessi on nykyisin käytössä oleva teollinen menetelmä. Saippuan valmistus kotikonstein onnistuu joko

keittämällä tai kylmämenetelmällä. Saippuan suomenkielinen nimi on jo Mikael Agricolan raamatunkäännöksessä. (Antila. 2020)

EU lainsäädäntö:

Kemikaaliasetus REACH (EY) 1907/2006

Luokitus-, merkintä- ja pakkausasetus CLP (EY) 1272/2008

Pesuaineasetus (EY) 648/2004

Biosidiasetus (BPR, EU NO 528/2012)

Kansallinen lainsäädäntö:

Kemikaalilaki 599/2013

Aineiden rekisteröinti REACH (Registration, Evaluation, Authorization and restriction of Chemicals) on tullut voimaan 2007 ja se koskee aineiden rekisteröintiä, lupia ja rajoituksia. Se kattaa kemikaalin turvallisen käytön kuluttajille. (Tukes n.d-c) Luokittelu ja merkintä CLP (Classification, Labelling and Packaging) pohjaa YK:n maailmanlaajuisesti yhtenäistettyyn järjestelmään kemikaalien luokittelulle ja merkinnälle (GHS) ja tarjoaa ohjeet valmisteiden luokitteluun niiden vaarallisuuden mukaan. Sieltä löytyvät ohjeet pakkausmerkintöihin, vaaramerkintöihin ja tarvittaviin käyttöturvallisuustiedotteisiin. (Algol 2023 -a)

Pesuaineita koskeva lainsäädäntö (Pesuaineasetus EU 648/2004)

Euroopan pesuaineita koskeva asetus on ollut voimassa vuodesta 2005 ja sitä on päivitetty aktiivisesti. Asetus, jonka tavoitteena on varmistaa ihmisten terveys ja ympäristönsuojelu, asettaa perussäännöt pesu- ja pintakäsittelyaineiden myynnille EU-alueella. Asetuksen mukaan pesuaineiden tulee olla biohajoavia, sillä käytön myötä pesuaineet valuvat tyypillisesti viemäriin ja siitä edelleen vedenkäsittelylaitosten käsiteltäväksi. Tuotteiden pakkauksesta tulee käydä myös ilmi tuotteen raaka-aineet ja suositeltava annostelu terveysvaikutusten (mm. allergiset oireet) sekä liikakäytön välttämiseksi.

(Algol. 2023-b)

Kansallinen kemikaalilaki 599/2013 2§ ”Tässä laissa säädetään Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön täytäntöönpanosta sekä eräistä kemikaaleja koskevista kansallisista velvoitteista.”

6 Saippuan valmistus

Perinteinen keittosaippua valmistetaan kuumamenetelmällä ja raaka-aineina ovat rasva, natriumhydroksidi (NaOH), joka tunnetaan myös nimellä lipeä, sekä vesi ja suola ja mahdollisesti tuoksuaineet. Natriumhydroksidi on vahva emäs, joka liuetessaan veteen vapauttaa lämpöä. Perinteinen keittosaippua valmistetaan eläinrasvasta ja keittoaika on useita tunteja. Rasva on luokan 3 sivutuotetta, olipa se sitten kotieläimen tai riistaeläimen rasvaa, se siis on sivutuotteesta valmistettu tuote. Saippuankeittoon voidaan käyttää entisiä eläinperäisiä elintarvikkeita kuten vaikkapa voita tai muita eläinperäisiä rasvoja, joiden pakkauksissa on ilmennyt ongelmia tai päiväys on vanhentunut. Tuotteet eivät kuitenkaan saa olla pilaantuneita ja siten terveydelle vaarallisia. Tämä on pidettävä mielessä, vaikka härskikin rasva saippuoituu.

Perinteisen keittosaippua ohje:

30 l vettä

8 kg rasvoja

2 kg lipeää

2–3 kourallista merisuolaa

sekä mahdollinen tuoksu

Noin 20 l vettä kuumennetaan kiehuvaan ja sinne lisätään rasvat sulamaan. Puolet lipeästä sekoitetaan noin viiteen litraan kylmää vettä. Lipeä kaadetaan aina veteen eikä päinvastoin, jotta se ei reagoi roiskumalla. Rasvan pehmenyttyä (n. 2–3 h) lisätään lipeävettä pienissä erissä joukkoon. Seoksen annetaan kiehua ”hymyilemällä” noin tunnin verran ja lisätään jälleen lipeävettä. Tämän jälkeen annetaan taas kiehua tunnin verran. Loput lipeästä sekoitetaan kylmään veteen ja lisätään kuten edellä hitaasti keittelemällä rasvan joukkoon.

(Kuva 4.) Saippuaa keitetään ”tuntumalla” samoin kuin vatkataan kermaa tai lisätään jauhoja pullataikinaan mutta mikään ohje ei takaa onnistumista joka kerta. Saippua on valmista, kun padan reunoissa ja sekoittimessa on selkeästi saippuaa eikä yhtään rasvaa näy keitoksessa. Nyt sen voi antaa pikkuhiljaa viilentyä ja joukkoon lisätään suola, jonka tarkoitus on nostaa saippua veden pinnalle.

Kuva 4. Saippuan valmistusta (Saippuaenkelit, 2010)

Keitoksen rauhoituttua se voidaan muotittaa ja sekoittaa tuoksut tai sen voi antaa jähmettyä pataan ja leikata siitä paloiksi. Muoteiksi sopii lähes mikä tahansa purkki, kunhan se ei ole alumiinia. (Kuva 5.) Kokemuksesta tiedän, että parhaista muoteista pääsee lipeävesi valumaan pois, sillä erotuksena kylmämenetelmästä niin keittosaippuassa saippua erottuu veden pinnalle ja vesi sekä mahdollinen ylimääräinen lipeä jää padan pohjalle. Pohjalle laskeutuu myös kaikki saippuoitumaton materiaali kuten luiden ja lihaksien jäämät.

Kuva 5. Saippuamuotteja. (Saippuaenkelit, 2010)

Tarvittavat rasvat hankitaan joko etukäteen teurastamolta tai varataan riistan käsittelystä tai kotiteurastuksesta. Lipeää saa myyntinimellä kaustinen sooda ja sitä myydään mm. maalin poistoon ja viemäreiden aukaisuun. Sitä voi myös ostaa saippuan valmistukseen erikoistuneista verkkokaupoista tai apteekeista. Saippuan keitossa tarvittavia välineitä ovat pata (ei alumiininen) rasvan sulattamista varten sekä muoviastioita lipeään ja veden sekoittamiseen sekä sekoitukseen käytettäviä kauhoja puusta, muovista tai teräksestä. Lisäksi tarvitaan vaaka sekä muotteja. Suojavarusteiksi kumihanskoja, esiliinoja sekä suojalasit lisäksi työvaatteet ja päähineet, joihin tuli ei tartu. Perinnesaippuaa keitetään yleensä ulkona avotulella ja siinä on huomioitava työturvallisuus. Tärkeää on, ettei pata pääse kaatumaan kiehuessaan. Tulen käyttöön liittyy myös seikkoja, jotka tulee pitää mielessä. Lipeä on vahvasti emäksistä ja siten syövyttävää. Sitä voi kuitenkin verrata kiehuvaan veteen, joka myös iholle jouduttuaan on vaarallista. Lipeää on myös säilytettävä asianmukaisesti.

6.1 Saippuan valmistajan velvollisuudet

EU:n kosmetiikka-asetuksessa puhutaan ”asettamisesta saataville markkinoilla”. Tällä tarkoitetaan kosmeettisen tuotteen toimittamista yhteisön markkinoille, joko maksua vastaan tai ilmaiseksi. Lainsäädäntö koskee niin yrityksiä kuin yksityisiä henkilöitä. Tukesin tekemän tulkinnan mukaan ne, jotka valmistavat saippuaa omaan käyttöön, lahjaksi (pois

lukien liikelahjat) tai satunnaiseen myyntiin rajautuvat pois. Harrastajat voivat siis myydä itse tekemäänsä saippuaa sekä kosmetiikkana että pesuaineena satunnaisesti myyjäisissä ym. tapahtumissa. Tälle satunnaiselle myynnille ei kuitenkaan ole laissa tarkkaa määritelmää. Vähäistä myyntiä harrastepohjalta voi harjoittaa ilman turvallisuusarviointia, mutta Tukes suosittelee tuotteen mukaan liitettäväksi tietoja valmisteista ja mahdollisista allergeeneista. Myynti toiminimellä ja verkkokaupoissa sekä myymälöissä on aina liiketoimintaa samoin, jos saippuota annetaan liikelahjoiksi. (Tukes, n.d.-d) Saippuaa koskee samat jo edellä mainitut määräykset olipa se sitten kosmetiikkaa tai pesuainetta. Valmistaja itse päättää kumpaa valmistaa ja tekee sen mukaan sitten lain vaatimat toimenpiteet.

6.2 Tuoteturvallisuus

Valmistaja vastaa tuotteen turvallisuudesta ja Tukesin nettisivulta löytyy päivitetyt vastuuhenkilön velvollisuudet yksinkertaisena listana. Lain mukaan on tehtävä kaksiosainen turvallisuuden arviointi ja laatia turvallisuusselvitys ennen markkinoille saattamista. Turvallisuuden arvioinnin voi tehdä henkilö, jolla on ylempi korkeakoulututkinto farmasiasta, toksikologiasta, lääketieteestä tai vastaavalta alalta. Näitä arviointeja tekevät yleensä alaan erikoistuneet yritykset valmistajan antamien tietojen pohjalta. Arviointia varten tulee ilmoittaa raaka-aineet, mihin käyttöön tuote on tarkoitettu ja kenelle. Lisäksi tarvitaan tuotteen nimi ja tunnistetiedot, pakkauskoko, vastuuhenkilön nimi sekä yhteystiedot. Arvioinnin jälkeen reseptiä ei saa muuttaa tai se pitää arvioida uudestaan. Tämä koskee myös tuoksujia. (Tukes n.d.-e)

6.3 Työsuojelu

Tärkeintä on suojata itsensä, kun käsittelee lipeää!

Kumihanskoja ja suojalaseja tulee käyttää, sillä roiskuessaan iholle lipeä syövyttää ja sitä on erittäin hankalaa huuhdella pois. Työasuksi sellaiset vaatteet, joita ei roiskeet haittaa tai riittävä esiliina. Hiukset voi suojata ja samalla estää hiusten putoamisen saippuamassaan. Vettä on hyvä pitää saatavilla, koska jos lipeää tai raakaa saippuamassaa roiskuu iholle, se tulee huuhdella välittömästi runsaalla vedellä. Tila, jossa lipeää käsitellään pitää olla helposti tuuletettavissa. Lipeästä syntyy kaasuja, joita ei ole hyvä hengittää, mutta kaasunaamari on

liioittelua. Valmiista saippuasta kannattaa tehdä pH-testi apteekista saatavilla liuskoilla, jotta se on varmasti turvallinen käyttää. Palasaippuasta mitattu pH on vain suuntaa antava, mutta näin voi varmistaa, ettei saippua ole liian emäksinen, vaikkakin keittosaippuaan ei pitäisi jäädä reagoimatonta lipeää.

6.4 Ympäristönsuojelu

Saippua ei ole luonnontuote, koska sitä sellaisenaan ei esiinny luonnossa. Sitä pidetään kuitenkin ns. luonnonmukaisena tuotteena. Saippua on ympäristöystävällinen. Se hajoaa luontoon vajaassa viikossa. (Happonen ja Hietala, 2007) Lipeää käytetään sellaisenaan putkenavausaineena, joten sen ei pitäisi olla haitallista putkistolle eikä näin ollen mitään estettä lipeäveden kaatamiseen viemäriin pienissä määrissä. Lipeän emäksisyys ei ole haitaksi putkistolle, lähes päinvastoin: jätevesipuhdistamolla ongelmana on ennemminkin liian matala pH. Jos keitetään suurempia määriä kerrallaan ja käytetään eläinrasvoja, joista liukenee lipeäveten muutakin kuin glyseriiniä, on ongelmajätekeräys parempi ratkaisu. Yleensä lipeävedessä ei enää ole sulaa rasvaa siinä vaiheessa, kun saippua on muotitettu, joten ongelmaa sen hyytymisestä putkistoon ei ole. Muu saippuoimaton aines voi olla jäämiä luista ja lihasta tai jos on käytetty hävikkirasvoja voi joukossa olla muutakin sakkaa, joiden paikka ei ole viemärissä.

7 Kustannukset ja kannattavuus

Perinteisen keittosaippuan raaka-aineet ovat hankintahinnaltaan suhteellisen halpoja. Rasva maksaa 0–2 € kilo, lipeää saa 2–12 € kilohintaan riippuen määrästä ja ostopaikasta eikä suolakaan montaa euroa maksa. Aikaa kuluu valmistuksessa helposti 6–8 tuntia, vaikkei koko aikaa tarvitsekaan padan vieressä seistä aktiivisesti on työn osuus kustannuksista suurin. Seuraavaksi suurin kulu kosmetiikalle on turvallisuusarviointi, jonka hinta yhdelle reseptille vaihtelee. Turvallisuusarvioinnin hinnoittelu perustuu (yleensä) INCI nimikkeiden määrään ja esimerkiksi 1–2 yrtillä varustettu saippuaresepti olisi hinnaltaan n. 250 €. Jos taas yrttejä tai tuoksuaineita olisi viisi, nousisi kustannus 400 €. (Siivari, henkilökohtainen tiedonanto 3.5.2023) Saippuaenkelillä on ollut markkinoilla myynnissä lähemmäs 20 erituoksuista ja tyyppistä saippuaa, joista turvallisuusarvion teettäminen tulisi maksamaan useita tuhansia

euroja. Seuraavassa laskelmassa ei ole turvallisuusarvioinnin kustannusta mukana, sillä se on reseptikohtainen eikä sitä tarvitse uusia, ellei resepti muutu.

<u>Kannattavuuslaskelma</u>	€	Kuukaudessa	Vuodessa
Nettotulostavoitteeni		1500	18000
Lainojen lyhennykset		0	0
Verot		400	4800
Lainojen korot		0	0
Käyttökattotarve		1900	22800
<u>Kiinteät kulut ilman alv</u>			0
Sähkö ja vesi		50	600
Puhelin ja netti		60	720
Toimistokulut		10	120
Auto ja matkakulut		200	2400
Korjaukset ja puhtaanapito		50	600
Kirjanpito		60	720
Markkinointi ja edustus		80	960
YEL		300	3600
Muut vakuutukset		25	300
Kiinteät kulut yhteensä		835	10020
<u>Myyntikatetarve</u>		2735	32820
Aine- ja tarvikeostot		25	300
Liikevaihto		2760	33120
Arvonlisävero 24 %		662,4	7948,8
Kokonaismyynti ja laskutus		3422,4	41068,8
<u>Laskutuksen tavoite</u>		3423 € kk	41069 € vuodessa
		180 € pv	22,5 € tunnissa
		n. 90 kpl saippuaa	
		päivässä	

Tämän kannattavuuslaskelman tein pankin valmiin laskelman pohjalta poistaen siitä meille tarpeettomat kohdat. Laskelma on tehty ajatellen, että yksi ihminen saisi elantonsa täysin ja koska yrittäjiä on kaksi, niin käy heti ilmi, että on viisaampaa ajatella saippuan keittoa sivutoimimisena tai kannattavana harrastuksena. Laskelman tulostavoite on hyvin alakanttiin, lisäksi kulut ajateltu koskemaan vain saippuan keittämistä ei siis kahden yrittäjän täysipäiväistä toimintaa. Ammattimaisessa ja täysipäiväisessä myynnissä 90 kpl saippuaa ei

kuulosta mitenkään suurelta myynniltä, mutta perinnesaippua on kuitenkin marginaalinen tuote, niin tällöin asiakaskunta on vähäinen ja tuon myyntimäärän tavoittaminen lähes mahdotonta.

Saippuaenkelit suunnittelivat liikelahjan kuvitteelliselle kalastajalle vuonna 2012. Kyseessä oli sitruunantuoksuinen kelluva n. 200 g saippua. Silloisesta laskelmasta selvisi, että itse saippua on liikelahjan halvin osa. Mukaan suunniteltu verkkopussi, sekä kalastukseen viittaavat koristeet nostivat hintaa. (Kuva 6.) Hinta vaihteli reilusta viidestä eurosta aina 15 euroon. Silloin jo päättelimme, ettei kannata kuluttaa aikaa sellaisen tuotteen valmistukseen, vaikka käytettäisiin kierrätysmateriaaleja, vaan päädyimme yksittäin valettuun narusaippuaa, johon kiinnitettäisiin jonkinlainen koho.

Kuva 6. Sitruunasaippuat. (Saippuaenkelit, 2012)

Tein hintavertailua netissä ja käsintehtyjen saippuoiden hinnat vaihtelivat 4 eurosta aina 20 euroon kappale. Hintaero selittynee saippuaan käytettyjen rasvojen laadulla, joten niitä ei oikein voi verrata eläinrasvasta keitettyyn saippuaan. Meidän valttimme ja erikoisuus on perinne ja siinä haluamme pysyä.

8 Rahoitus

Erilaisia rahoitusvaihtoehtoja niin aloittaville kuin jo toiminnassa oleville yrityksille on useita. Pankki- ym. lainojen lisäksi esimerkiksi Business Finlandilta voi hakea rahoitusta ja tukea sekä ns. innovaatioseleitä yrityksen kehittämiseen. Finnveralla on monia rahoitusvaihtoehtoja tarjolla samoin ELY-keskuksen avustukset ja kehitystoimenpiteet ja hankkeet kannattaa kartoittaa. ELY-keskus ja Leader-ryhmät myöntävät maaseudulle yritysrahoituksia muillekin kuin maatalousyrittäjille. Näiden lisäksi on saatavilla vakuudettomia yrityslainoja ja joukkorahoitusta. (Verrattu.fi. 2023)

Nostan tässä esille yrityksellemme mahdollisesti sopivimman alueellamme käynnissä olevan hankkeen. Varsin Hyvä ry:n paikallinen kehittämisstrategia on nimeltään **Viisaasti vetävä, vireä, välittävä ja vihreä Turun seutu**. Tukea yrittäjille ja yrittäjyyttä suunnitteleville on mahdollista saada seuraavasti: investointitukea 20 %, pienyritystukea suunnitteluun, käynnistämiseen ja kehittämiseen sekä yritysryhmähankkeet.

Tukea voi hakea myös yritystoiminnan kokeiluun ja osa-aikaiseen yrittäjyyteen, kuten asiantuntijapalveluihin ja pienhankintoihin. (Varsin Hyvä. 2023) Tämä Varsin Hyvä ry:n hanke olisi meille sopivin rahoituksen muoto, mikäli hakisimme sellaista. Laitoin sinne sähköpostiäkin ja toiminnanjohtaja Pia Poikoinen (henkilökohtainen tiedonanto 3.4.2023) vastasi, että ”Olemme tukeneet aiemmin kasvipohjaisten saippuoiden valmistusta, joten saippuanvalmistukseen ja siihen liittyvän tuotekehitykseen, asiantuntijapalveluihin jne. voi hakea maaseuturahaston tukea.”

9 Kiertotalous ja saippua

Kiertotalousmallissa materiaalit ja niiden jalostusarvo pyritään säilyttämään kierrossa mahdollisimman pitkään. Ajatuksen takana on säilyttää maapallon resursseja.

Tämänhetkinen kulutus on jo kestäväntöytä ja resurssipulan lisäksi uhkana on kasvava jäteongelma. Kiertotaloudessa tuotteet, pakkaukset ja sivuvirrat halutaan hyödyntää tehokkaasti ja tämä tulee ottaa huomioon jo tuotteen suunnittelussa. Silloin pitää löytää myös syntyvälle jätteelle käyttötarkoitus.

Kiertotaloutta kehitettäessä on taloudellisuus ollut päälimmäinen näkökulma, mutta muitakin on syytä pitää mielessä. Lisäksi kierrätysmateriaalien käytössä olevat turvallisuusriskit tulee kartoittaa mahdollisimman tarkkaan. (Tukes n.d.-f) Kiertotalouden ongelma on, että saadaan vähän hyviä ja kalliita sekä paljon huonoja ja halpoja tuotteita. Tuon lauseen muistan ensimmäiseltä asiaa käsittelevältä luennolta Evirassa noin 10 vuotta sitten. Ajatuksen takana oli, että tuotteen pitää kierrättyä kokonaan tai se tulee käyttää loppuun. Saippua on tähän ajatukseen täydellinen tuote, sillä se käytön jälkeen häviää luonnosta viikossa ilman jäljelle jäävää jätettä. Lisäksi pesuaineeksi suunniteltua saippuaa voisi valmistaa ruokajätteestä ja tällöin muuten hävikiksi luokiteltavia ravintorasvoja ei haaskattaisi vaan ne ja niiden valmistukseen käytetty energia ja raaka-aineet tulisi hyödynnettyä. Tällöisiä hyödynnettäviä jätteitä voisivat olla mm. vioittuneet pakkaukset, päiväysvanhat tuotteet ja paloittelujäte. Määrät saattaisivat kuitenkin olla pienelle yritykselle liikaa käsitellä ja syntyvälle tuotteelle pitäisi myös löytää asiakkaat. Näin valmistettu saippua on loistava tuote vaikkei kosmetiikaksi säädösten mukaan sopia, niin siitä saisi varsin hyvän pyykkisaippuan. Ja jos otetaan kiertotalouden malliksi yhteishyödyllisyys niin syntyvää saippuaa voisi toimittaa sinne missä kehnommissa oloissa kaivataan puhtautta esim. sota- ja luonnonkatastrofialueet.

10 Yhteenveto ja johtopäätökset

Saippuan valmistuksessa lait ja asetukset sekä velvollisuudet hirvittävät aluksi, mutta kun niitä tovin tutkailee niin huomaa, etteivät ne ole ylitsepääsemättömiä, vähän hintaa nostavia kylläkin.

Sivutuote valikoitui valmistusaineeksi siitä syystä, että olen ehdoton kaiken hävikin hyödyntäjä ja minusta entisaikojen perinteinen eläimen täysimittainen hyödyntäminen teurastuksessa pitäisi olla itsestään selvyyttä. Keski-ikämarkkinoillakin usein vastasimme, että eläimestä saisi mennä hukkaan vain sielu ja jos senkin saisi pulloon ja koruksi kaulalle niin silloin eläimen elämä ei ole mennyt hukkaan.

Saippuaan on edelleen kiinnostusta ja sitä myydään erikoistuotteena erilaisiin tarkoituksiin, sillä moni on saanut apua iho-ongelmiin perinteisestä tai erikoisesti tietyistä rasvoista

valmistetuista saippuoista. Monelle on kuitenkin järkytys tajuta, että aivan tavalliset ja tutut palasaippuat valmistetaan talista. Toisaalta luulisi sen olevan etu, jos verrataan yleisimpään saippuan raaka-aineeseen eli palmuöljyyn. Halpa palmuöljy on epäeettistä vähintäänkin sen vuoksi, että sitä viljellään sademetsistä raivatuilla plantaaseilla. Eläinrasva pienimuotoisessa kosmetiikan valmistuksessa on selvästi halvin raaka-aine, sillä sitä voi saada jopa ilmaiseksi. Mikäli on tarkoitus valmistaa saippuaa hävikkiin menevästä rasvasta niin uskoisin, että sitäkin saisi suhteellisen halvalla, jos esimerkiksi tekee sopimuksen jonkun leipomon, lihankäsittelylaitoksen, kaupan tai ravintolan kanssa. Toisaalta kaupoista tuotteet menevät usein ruoka-apuun ja sieltäkin on mahdollista saada hävikkirasvoja, ehkä jopa helpommin kuin kaupoista. Näkisin, että hävikkirasva olisi oiva valtti vaikkapa mäntysuovan kaltaisen tuotteen valmistukseen ja sen voisi tehdä jopa nestemäisenä, kunhan käyttää kaliumhydroksidia valmistuksessa. Ja vaikka tässä tulee kiertotalouden määreet täytettyä, niin on hyvä muistaa, että osa ravintorasvoista on prosessoitua ja niissä on sekä väri- että säilöntäaineita, jotka voivat aiheuttaa allergiaa, eikä kaikkien lisäaineiden reaktiota lipeän kanssa tiedetä.

Pienyrittäjän ei kannata haaveilla elantoa pelkästään saippuasta, varsinkaan kahden ihmisen. Yksinomaan perinnesaippuan kaltaisen marginaalisen erikoistuotteen varaan perustuvaa yritystoimintaa on vaikea rakentaa taloudellisesti kannattavaksi. Mahdottomana en kuitenkaan pidä sitä, että yrityksemme suunnittelee ja valmistaa osuvia liikelahjoja tai erikoiseriä vaikkapa joulumyyntiin tai jollekin toiselle osapuolelle myytäväksi esimerkiksi heidän varainhankintaansa tukemaan. Silloin eräkohtainen tuotto saattaisikin olla riittävä käytettyyn aikaan ja raaka-aineisiin. Yrittäjän on kuitenkin tehtävä turvallisuusarviointi saippuareseptilleen ja se on melko kallis teettä. Tämä kulu automaattisesti kaventaisi valikoimaa, vaikka suuresta padallisesta saippuamassaa saisi halutessaan useita eri tuoksuisia saippuoita. Kosmetiikkaselvityksiä tekevät asiaan erikoistuneet konsulttiyritykset ja selvityksen voi tehdä henkilö, jolla on ylempi korkeakoulututkinto farmasiasta, toksikologiasta, lääketieteestä tai vastaavalta alalta. Tuo lause löytyy useilta sivuilta netistä ja vähän eri sanoin, mutta missään ei lue voiko sen tehdä itse tai teettää tuttavallaan. Kysyin asiaa lopulta Fingredient oy:n Jari Siivarilta (henkilökohtainen tiedonanto 7.5.2023), joka sähköpostissaan vastasi seuraavasti:

Käytännössä turvallisuusselvityksen pitää olla määrämuotoinen, jos Tukes esimerkiksi haluaa tarkastaa yrityksen toiminnan. Silloin ruutupaperille kaverin sutaishenkele ei paljon auta. Vastuuhenkilön on varmistuttava siitä, että arvioijalla on riittävä osaaminen. Harvalla on opiskelijakaveri, joka osaa tämän alla olevan otsakkeen asian:

"The present report is a cosmetic product safety evaluation that has been commissioned by the responsible person and executed by the independent third-party assessor. Cosmetic Product Safety Assessment (CPSR) is a document required from all cosmetic products that are placed in the market in the European Union as per EC 1223/2009. By the requirements of Regulation (2009/1223/EC), a product information file (PIF) must be kept available by the responsible person of each cosmetic product within the EU and made accessible to the competent authorities of the Member States on demand (SCCS/1564/15). This Cosmetic Product Safety Report is conducted by European Union REGULATION (EC) NO 1223/2009, based on SCCSs Notes of Guidance for Testing Cosmetic Ingredients and their Safety Evaluation SCCS/1564/15 10th Revision (Revised version of 2018). Part A of the Cosmetic Product Safety Report focuses on ingredient safety information. In Part B, conclusions and overall evaluations are provided."

Kysyin asiaa myös Tukesista ja heiltä vastattiin sähköpostitse, että edellisten lisäksi on merkittävää kuinka paljon tutkinto sisältää toksikologian opintoja, koska kosmetiikan turvallisuusarvioinnissa tarvitaan toksikologian osaamista ja ymmärrystä siitä, miten vaikkapa vierasesineet käyttäytyvät elimistössä. Lisäkurseista ammatillisen pätevyyden osoittamiseksi sekä kokemuksesta on myös hyötyä. Riittävä pätevyys tulee myös pystyä osoittamaan Tukeseille tarvittaessa. (Kontio, henkilökohtainen tiedonanto 15.5.2023) Eli ymmärtääkseni, mikäli koulutus on kohdallaan ja ymmärtää nuo vaatimukset, niin selvityksen voi tehdä kuka vain, sillä vastuu on kuitenkin valmistajalla, jonka kontolle jää selvittää osaako henkilö arvion tehdä. Senkin jälkeen vastuu tuotteesta on valmistajalla. Se mitä ajoin takaa etsiessäni vastausta siihen kuka saa arvioinnin tehdä oli lähinnä nettitietojen epämääräisyys. Suoraa vastausta ei ollut. Aivan hyvin jonkun saippuankeittäjän

puoliso, ystävä, sukulainen tai muu tuttu voi olla kykenevä tekemään turvallisuusarvioinnin vaaditusti ja oikein. Ei hänenkään työnsä tarvitse ilmaista olla, mutta se saattaa olla kohtuullisempaa kuin konsulttiyrityksen tekemänä, vaikka reseptien määrä vaikuttaisikin kokonaishintaan.

Harrastemyynnin lieventäminen turvallisuusarvioinnin ulkopuolelle näen sekä hyvänä että kilpailua vääristävänä. Harrastemyynnin määrittelemättömyys antaa mahdolliselle tarkastajalle mahdollisuuden tulkita asiaa oman mielensä mukaan. Se mikä jollekin on pientä, kuten Saippuaenkeillä kerran pari kesässä tapahtuva 25 kg rasvan keittäminen, on toiselle valtava määrä, jos on tottunut keittiössä kylmämenetelmällä valmistamaan saippuaa alle kilon juoksevista rasvoista. Keittosaippua keitetään perinteisesti padassa joko ulkona tai muuripadassa saunalla. Näin oli siis ennen, se kun oli ainoa tapa saada saippuaa. Nykyään voi keitellä vanhaan malliin tai voi hankkia suurtalouskeittimen ja remontoida itselleen kosmetiikanvalmistustilan, joka täyttää hyvän tuotantotavan (GMP) vaatimukset sekä noudattaa SFS-EN ISO 22716 standardia.

Lähteet

Algol Chemicals. (2023). *Pesu- ja puhdistusaineiden valmistusta koskeva lainsäädäntö hallussa?* <https://www.algolchemicals.com/fi/artikkelit/pesu--ja-puhdistusaineiden-valmistusta-koskeva-lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6-hallussa>

Antila H. (8.9.2020) *Saippua on ihmiskunnan suuri pelastaja – jo raamatunkääntäjä Mikael Agricola tunsu saippuan, mutta kaiken kansan hygieniatuote siitä tuli vasta paljon myöhemmin*. Kirkko ja kaupunki. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/saippua-on-ihmiskunnan-suuri-pelastaja-jo-mikael-agricola-tunsu-saippuan-mutta-kaiken-kansan-hygieniatuote-siita-tuli-vasta-paljon-myohemmin>

European Commission (n.d.) *Chemical Strategy*. Haettu 8.5.2023 sivulta https://environment.ec.europa.eu/strategy/chemicals-strategy_fi?etrans=fi

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 1223/2009
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1223>

Happonen M. ja Hietala R. (17.10.2007). *Saippuaa. Kuluttajatietoutta*.
<https://kemia.ovh/saippua/kuluttajatietoutta.htm>

Kansallinen kamikaalilaki 599/2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130599>

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kosmeettisista valmisteista. (2005).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050075>

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kosmeettisista valmisteista annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen muuttamisesta 526/2000)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000526>

Kiwa. *Mikä sertifikaatti on? Miten sertifikaatin saa?* Haettu sivulta 14.5.2023
<https://www.kiwa.com/fi/fi/palvelutyypit/sertifiointi-ja-arviointi/johdamsjarjestelmat/mika-sertifikaatti-on/>

Lihatiedotus. (2018). *Teurastuksen sivutuotteet*. <https://www.lihatiedotus.fi/tilalta-kauppaan/teurastus/teurastuksen-sivutuotteet.html>

Luonno Suomi. *Luonnonkosmetiikan sertifikaatit ja sertifiointi*. Haettu sivulta 14.5.2023 <https://luonno.fi/artikkeli/luonnonkosmetiikka-sertifikaatti-sertifiointi/>

Pro Luonnonkosmetiikka. (24 lokakuu, 2022). *Luonnonkosmetiikan raaka-aineet*. Luonnonkosmetiikka Ry. <https://luonnonkosmetiikka.fi/blogs/news/luonnonkosmetiikan-raaka-aineet>

Ruokavirasto. (n.d.-a) *Eläimistä saatavat sivutuotteet*. Haettu 19.4.2023 osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaimista-saatavat-sivutuotteet-ja-kuolleet-elaimet/elaimista-saatavat-sivutuotteet/>

Ruokavirasto. (n.d.-b) *Sivutuotteet teurastamossa*. Haettu 17.5.2023 sivulta <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/tuote--ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/teurastustoiminta/teurastus/sivutuotteet/>

Saippuaenkelit. (n.d.) *Koti*. Saippuaenkelit. Haettu 8.5.2023 osoitteesta [saippuaenkelit \(webs.com\)](https://saippuaenkelit.webs.com)

Tukes (n.d.-a). *Vastuuhenkilöiden velvollisuudet*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 18.4.2023 sivulta <https://tukes.fi/kemikaalit/kosmetiikka/toimijaroolit/vastuuhenkilön-velvollisuudet>

Tukes (n.d.-b) *Luonnonkosmetiikkaa*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 2.5.2023 sivulta <https://tukes.fi/koti-ja-vapaa-aika/kodin-kemikaalit/kosmetiikka/luonnonkosmetiikka>

Tukes (n.d.-c). *REACH - Rekisteröinti, luvat ja rajoitukset*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 19.4.2023 sivulta <https://tukes.fi/kemikaalit/reach#f250d162>

Tukes (n.d.-d). *Usein kysyttyä kosmetiikasta*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 27.3.2023 sivulta <https://tukes.fi/tietoa-tukesista/usein-kysytyt-kysymykset/kosmetiikka>

Tukes (n.d.-e) *Kooste vastuuhenkilön ja jakelijan velvollisuuksista*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 27.3.2023 sivulta

<https://tukes.fi/kemikaalit/kosmetiikka/toimijaroolit/kooste-vastuuhenkilön-ja-jakelijan-velvollisuuksista>

Tukes (n.d.-f). *Kiertotalouden turvallisuusriskit hallintaan*. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Haettu 9.5.2023 sivulta <https://tukes.fi/kiertotalouden-turvallisuusriskit>

Varsin Hyvä. (29.06.2022). *Viisaasti vetävä, vireä, välittävä ja vihreä Turun seutu*
<https://www.varsinhyva.fi/9189-2/>

Verrattu.fi (2023) *Yrityksen rahoitus ja yrittäjän tuet vuonna 2023*.
<https://verrattu.fi/yrityksen-rahoitus-tuet/>

Vuori A. (2022) *CPNP-portaali=hyväksyntä valmisteelle?* Turvallisuus- ja kemikaalivirasto.
https://tukes.fi/documents/5470659/142894598/kosmetiikkafoorumi_cpnp_2022.pdf/82f29c95-cb69-cd8c-007f-32b271b4aaaf/kosmetiikkafoorumi_cpnp_2022.pdf?t=1670589354161

Kuvat 1. Puinen logokyltti, jonka tehnyt Jari Kedonperä. (Saippuaenkelit 2013)

Kuva 2. Keskiaikahenkisiä ruokia pidoista. (Riku Mäkelä 2014)

Kuva 3. Kosmetiikan symboleita. (Iris Klingberg 2023)

Kuva 4. Saippuanvalmistusta. (Saippuaenkelit 2010)

Kuva 5. Saippuamuotteja. (Saippuaenkelit 2010)

Kuva 6. Sitruunasaippuat. (Saippuaenkelit 2012)